

M. PAULI JUUSTEN,
EPISC. QUONDAM AB.
CHRONICON EPISCOPORUM
FINLANDENSIIUM,
ANNOTATIONIBUS ET SYLLOGE MONU-
MENTORUM ILLUSTRATUM.

CUJUS
PARTICULAM XIV,
CONS. FAC. PHILOS. R. ACAD. ABOËNSIS,
PRÆSIDE
M. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

ELOQ. PROFESSORE REG. ET ORD. R. ACAD. LIT. HUMAN.
HIST. ET ANTIQUIT. MEMBRO,

Publicæ bonorum censuræ submittit
ABRAHAMUS SEVON,

Austro-Fennus, Alumnus Reg.

In AUDITORIO MAJORI die Febr.
A. MDCCLXXXIX,

Horis ante meridiem consuetis.

A B O Æ, Typis FRENCKELLIANIS.

14.

Välädlä

Fru ULRICA SEVON,

Född LINDEBERG,

Min Huldesta Moder.

Den ömma vård, hvarmed Min Huldesta Moder omfattat min barndom, den buldbet mine ungdoms år åtnjutit, och den osparda kostnad som på min undervisning och förkofran, efter en buld Faders tidiga bårtgång, af min Huldesta Moder blifvit använd; äro välgärningar, vid hvilckas åtanka mit hjerta aldrig kan uphöra at af den lifligaste vördnad upeldas. Denna känsla, icke någd at i tyftbet styra mit tanckesätt, skyudar sig at ock offenteligen, eburu ofullkomligt, i dessa rader sig yttra: hvilcka Min Huldesta Moder tackes anse, såsom et vedermåle af den barnsliga vördnad, hvarmed jag, under anropande af den Högstes Nådiga skydd öfver Min Huldesta Moders annalckande ålderdom, och Hans milda välsignelse, intil mit yttersta framhårdar at vara

Min Huldesta Moders

Ödmjuk-lydigste son

ABRAH. SEVON.

THE S. I.

Quia voluntas hominis, nisi intellectus suus antea necessario instructus fuerit cognitionis lumine, corrigi nequit; neque cupiditates hominis animique perturbationes feliciter dirigi ab illis possunt, qui homines docere eorumque noxias opiniones averruncare instituunt, nisi sanam hi sibi mentis humanæ cognitionem, diligenti adhibito Psychologiæ studio, comparaverint.

THE S. II.

Eos itaque, qui in docenda virtute commendandaque versantur, utile sane consilium inire, si quæ de natura affectuum illorumque sive excitandorum sive reprimendorum facultate, a præclaris Artis Rhetoricæ doctoribus traduntur, studiole consulant, arbitramur.

THE S. III.

Quodcumque, ut in animos mortalium vim insignem exerceat, optamus; id ut *præsens* illi sistendum est.

THE S. IV.

Ex illis, quibus puerorum ratio inprimis feliciter excolitur adminiculis, Historiæ studium, utpote & captui puerili accommodatissimum, & per se fructuosum, vehementer commendandum esse judicamus.

THE S. V.

Qui memoriæ exercendæ rationem ac diligentiam, minus necessariam judicant, sententiam sœvent veræ experientiæ contrariam; nec eos diligenter naturæ humanæ conditionem considerasse, palam est.

THE S. VI.

Antiquissimos terræ incolas, res sibi repræsentandi morem adhibuisse quodammodo puerilem, in veterum monumentis

mentis versatum fugere potest neminem. Quare sensualem & allegoricam imprimis iis placuisse docendi methodum, mirum videri nequit.

THE S. VII.

Auctores veteres recte explicaturo, præter doctrinæ opes & ingenii acumen, gustu etiam, quem vocamus, mentis opus est; quo carens sæpe in falsas interpretandi vias ingreditur.

THE S. VIII.

Etiam si res ab Oratore venuste vivideque proponendæ sunt; in veritatem tamen earum explanandam imprimis sollicitè semper incumbere simul debet, atque diligenter cavere, ne nimio & intempestivo ornatu, eas solide intelligendi atque efficaciter sentiendi vim opprimat

THE S. IX.

Non male temperantiam dixeris voluptatis custodem.

Papæ Nicolai IV, ad Abbatem Monasterii de Saba, Cisterc. Priorem Predicatorum de Sictunia, ac Guardianum Minorum Upsalen. Fratrum, Ordinum, qua iis negotium examinandæ postulationis hujus commisit, data apud Urbem Veterem octavo Id. Julii anno (Pontif.) tertio (d. 8 Julii 1290). Anno autem 1291, in itinere ad Papam suscepto, Prouini in Gallia mortuum fuisse, communi traditur consensu.

Brevi tempore quo Fennicæ præfuit Ecclesiæ, quid ei boni præstiterit, penitus ignoramus.

(hh) Numerorum notas hoc loco editas (1268), mendosas esse, ex anno Archiepiscopi hujus emortuali nuper indicato, atque ab omnibus veteribus concorditer prodito auctoribus, liquet; quas neque a JUUSTENO nostro esse profectas, utpote quæ ab optimis absunt Codicibus, supra (p. 14, not. 17), significavimus. Neque annum vel adventus, vel abitus, vel mortis suæ, Fragm. Palm-sköldianum commemorat.

D d

MAG-

dilectos filios Carum (legi *Carolus*, sc. *Erlandi filium*, jubet Cel. NOR-
DIN) & Ervastum Ecclesiæ Upsalensis predictæ Canonicos, ad nos pro-
pter hoc specialiter destinatos, decretum postulationis hujusmodi pre-
sentarunt --- Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta man-
damus, quatenus habentes pro oculis solum Deum, si eundem Episco-
pum, diligenti examinatione per vos facta, de ipso, vita, moribus, honestate,
scientia & aliis virtutum meritis inveneritis esse ydoneum atque dignum
ad supportationem Archiepiscopalis oneris, auctoritate apostolica postula-
tionem admittentes eandem, ipsumque a vinculo, quo Aboensitenetur Eccle-
siæ absolventes, sibi transeundi ad predictam Upsalensem Ecclesiam licen-
tiam tribuatis &c. Memorabile est, hujusmodi negotii judicium a Pa-
pa Monachorum maxime Præfectis, quibus sc. fidem inprimis habuit,
fuisse commissum. Approbatum ab illis Johannem nostrum fuisse, even-
tus docet.

MAGNUS, I.

(ii) Ab hujus *Magni* ætate, paullo uberior lux rebus adfulgere patriæ nostræ incipit. Ac primum sedem Episcopalem, ejus opera, a. demum 1300 ex Råndamåki ad locum ubi nunc est urbs Aboënsis sita, fuisse translatam, constanti majorum, qui scire poterant, traditioni est credendum. ÖRNHJÄLMII dubia supra jam, p. 184 sustulimus. Definire tamen haud audemus, an indicato nuper anno ædificatio Templi Cathedralis demum ita perfecta fuerit, ut cultui Divino celebrando consecrari posset? quod aliquanto maturius esse factum, credas. Indulgentiæ certe Papales annis jam 1292 & 1296 illis concessæ, qui festis quibusdam diebus visitaturi essent *Katedralen Ecclesiam beate Marie Aboensem* (72), sive *Ecclesiam Aboensem in honorem beate Marie virginis & sancti Henrici Episcopi & Martiris fundatam, honorifice constructam*, (73) dubitare non sinunt, quin jam tum ibi sacra fierent, quod eo certius videtur, quum inter festa quibus frequentari novum Templum Pontifices vellent, etjam festivitatem *dedicationis ipsius Ecclesie* numerarent. Cfr. supra p. 184.

Nova Bulla aut licentia Papæ *Bonificacii VIII*, ad translationem Cathedralis suæ perficiendam, Episcopum nostrum opus habuisse, vix credas (cfr. supra p. 174, not. (41)); qualis neque in *Registro Aboënsi* reperitur, nec puto, visa a quoquam est? *MESSENIUS*, nostrum secutus au-

(72) Ita vocatur in Bulla Papæ *Nicolai IV*, Dat. Romæ apud sanctam Mariam Majorem, Non. Februarii, Pontificatus anno Quarto (5 Febr. 1262), reperiunda in *Reg. Aboënsi* Fol. 65; cfr. A CELSE p. 96, n. 12. *Aboënsis* nomen adjectum, Templum a S. Mariæ Råndamåkiensi illo diversum significare videtur.

ctorem, ejus meminit, sed ut conjecturam facile agnoscas, Sc. T. II p. 74: cfr. a CELSE p. 100, n. 16. *Fragmentum Palmsköldianum* nihil tale habet; ubi de Episcopo nostro non nisi hæc leguntur verba: *Magnus, primus Finno, Mertiala in Rusko natus. Hic ecclesiam cathedralem de Rântbämäki ad Abo transtulit anno MCCC:o, & ibi primus sepelitur, qui obiit anno - -* (numerorum notæ desunt).

Canonice electum nostrum Magnum, ac prius *Canonicum* fuisse *Aboënsē*, JUUSTENUS narrat. RHYZELIUS autem, (l. c. p. 330), qui patris quoque nomen prodit, atque inde *Thunson* nostrum appellat, non modo *studiis operam dedisse* (quod conjicere facile licuit), sed etiam *exteris visitasse terras, & per aliquot annos Upsaliensis Ecclesiæ fuisse tradit Canonicum, antequam die 25 Januarii a. 1291, ab uno tantum Canonico (Aboënsi), cui nomen Johannes, in Episcopum eligeretur, a Papa deinde Bonifacio VIII confirmatus*: qui unde hæc omnia eruerit? expiscari hactenus non potuimus. Fontes enim suos (quos parum accurate solet examinare), pessimo more nunquam aperit. Nobisque, fatemur, suspecta hæc videntur; neque contra *Chronici nostri auctoritatem*, iis fidem, donec argumenta atque testimonia, quibus superstructa sint, nobis innotuerint eaque probabilia esse deprehenderimus, tribuere possumus. Inter *Canonicos* quidem *Upsalienses*, quorum indicem nobis *Vetus Chronicon SCHEFFERO* atque *BENZELIO* (*Monum. Sveog.* p. 45 199) editum *MAGNI* nostri nomen haud comparet. *Bonifacius VIII*, anno demum 1294 in Decembri Papa factus est; ita ut parum verisimile videatur, Episcopum initio jam anni 1291 electum, ab eo demum confirmatum fuisse? *SPEGELIUS* quidem, in vita hujus Episcopi (ab Auctore nostro temere

in quibusdam ille quoque recedens), narrat eum *ex Canonicatus Upsaliensi ad Præposituram fuisse Aboënsē translatus*, ac deinde hic Episcopum factum (73); sed reliqua a RYZZELIO commemorata ignorat. *Præpositus* autem esse *Aboënsis* eo minus potuit, quo certius est, hanc dignitatem multo ferius, ab Episcopo demum *Hemmingo*, ut infra docebitur, fuisse in hac Ecclesia institutam. Fontem autem horum assertorum, cum indagare valuerimus, plenius, credimus, rem explicare dabitur.

De MAGNI nostri gestis plura apud MESSENIUM occurrere, quam quæ JUUSTENO memorantur, reperimus (74): sed qua fide digna sint, partim ex supra dictis liquet,

(73) Vid. EJUSD. *Ryfsk. Hist.* (i. Chron. Episcopos.) P. II p. 389 sq. Verba ejus sunt: "*Magnus född i Finland uti en by kallad Merchela, al. Råsto, som ifrån Upsala Canonikat til at wara Prost i Åbo, och sedan wardt han, genem Påfwens Bonifacii then 8:des tillståtelse, Biskop thesammastådes, ståtandes då man stref anno 1300 Biskopsstædet ifrån Rendamechi til Åbo, al. 1289, ther han sedan blef begrafwen i then nybyggda Domkyrkan; men platsen, på hwilken samma kyrka står, kallades fördom Unicangare*". Quod de loci nomine addit, (quem a Fennis *tumulum sonni* appellatum innuit), id alii etiam, veteris fide traditionis narrant. Nisi igitur postea id nomen ortum fuit, antea jam *sepulture* locum fuisse, atque hinc quasi *dormitorium mortuorum* nuncupatum, credas?

(74) *Scand. T. X* p. 13. Unde transferenda indicamus: *MCCXCIX Bonifacius VIII Beatum Henricum rationario inscripsit sanctorum.* (Hoc nonnisi dubitanter *T. II* p. 74 asserere ausus est). Idem approbat, ut *Cathedra Finlandiæ Episcopalis a Rendamechio transferretur Abogiam.* *MCCC Magnus Finlandiæ Prasul, ope Bürgeri Regis, cum Cathedra migrat Rendamechio Abogiam.* Quo exuvie *S. Henrici* deinceps, (non audet certum annum prodere?) *XVIII Junii, a Nouisio, solemniter fuerunt translato, & argenteo impostæ decenter loculo. Urbis fundamenta jaciuntur Abogensis: sed Ecclesiæ prius Cathedralis, Diu ante hunc annum jacta Templi fundamenta fuisse, fa-*

quet, partim res ipsa ostendit. Idem tamen, quod in *Chronico Finl. Rhythmico* (75), *Domum* quidem *Episcopalem* aliasque aedes *Magnum* condidisse asserit, sed *Cenobium* *Dominicanorum* non ab eo, sed ab alio fuisse *aedificatum* contendit, Episcopo nostro debitam eripuisse laudem, videri queat: siquidem fidem meretur catalogus *Conventuum* (1. *Monasteriorum*) hujus Ordinis, ad *Provinciam Dacie, Daniam Sveciam & Norwegiam complexam*, A. jam *MCCCIII* pertinentium quem, ex JAC. ECHARDI *Scriptor. Ord. Prædicator. p. XII* adfert LAGERBRING (1, c. p. 803, not. (7)); inter quos nempe *Finlandensis* quoque recensetur. Non est autem probabile, alio *Finlandiæ* loco prius, quam prope *Ecclesiam Cathedralē*, *Frates* hosce sedem fixisse. Quin ex Testamento Equitis Magni, *Johannis Filii*, anno 1293, die 1 Augusti scripto, cujus adhuc supersit exemplum, jam tum hic Aboæ ejus Ordinis existisse *cenobium*, demonstrat RHYZELIUS (76). Nec abhorret a vero, Episcopi nostri antecessorem *Johannem*, virum hujus familiæ præcipuum, de colonia *Dominicanorum* ad *Diocēsin* suam deducenda consilium jam cepisse; successoris demum sui tempore fortassis perfectum? Mirum autem videri queat, nec a JUUSTENO nostro, nec

D d 3

ab

eile patet. Hæc eadem latius deducit in *Chronico Finl. Rhythmico* p. 24 sq. Multa ex ingenio & conjectura scripsisse, certis monumentis destitutum, liquet. Verisimile tamen est, non diu post *Ecclesiam Cathedralē* consecratam, exuvias b. Henrici illuc fuisse translatas, præcipuam loco sanctitatem collaturas.

(75) P. 25: Dedy det Swartmunka Klostret han

Dår ej bygde, men en annan.

(76) *Monasteriol. p. 290*, ubi legitur: År 1293 d. 1 Augusti, hafwer Riddaren Herr Magnus Johanson testamenterat til Prediko: Brøderne i Åbo, 9 mark Penningar.

ab auctorum aliquo qui temporum illorum res tetigerit, initium ejus Monasterii prodi; cujus tamen generis eventus memoria inprimis dignos fuisse habitos, latis constat.

Urbis Aboënsis incrementa ab hujus ætate Episcopi, translataque huc cum Ecclesia Cathedrali, tum Episcoporum sede, maxime esse repetenda, facile liquet (77).

Anno 1293 sqq. (adeoque *Magno nostro* sedente Episcopo) *Savolaxiam* atque *Careliam* imperio subjectas fuisse Sveonum, supra (p. 126 — 125) docuimus (78): quo armorum Svecicorum successu, Dioecesi Aboënsi insigni auctam fuisse accessione, simul intelligitur. Convertendorum vero Careliorum curam non nostro commissam, sed *Petro Arosiensi* fuisse Episcopo, mirum videri queat; nisi hunc, ut præcipuum fortassis sanctæ expeditionis auctorem, gloriam ejus etiam perfectæ sibi vindicare, zeli que sui præclarum hoc edere specimen voluisse, existimes?

Cæterum lenem hominem atque pacificum *Magnum* nostrum fuisse, putes. Parum rebus ætatis suæ politicis (plerumque turbidioribus) se immiscuisse, parciusque quam

(77) Cfr. p. 172 sq. & *Tidn. utgifne af et Sällskap i Åbo*, a. 1783, N:o 35 p. 273 sq.

(78) Præter auctores ibidem, & apud Nob. LAGERBRING l. c. p. 670 seqq. laudatos, meminit hujus expeditionis etiam *Chronicon* ab OL. CELSIO editum, sæpe nobis citatum; ubi tamen annum minus accurate definiri (1297 pro 1293), cæterorum probat monumentorum consensus. Ita autem illud (p. II), sed a secunda manu, habet: *MCCXCVII Ivit exercitus Sveciæ ad Karelos, & constitutum est castrum Wiborgh, & Kareli fidem sumpserunt*,

quam Collegarum suorum Svecicorum quosdam, (atque ex antecessoribus quoque suis v. g. *Catillum*) consiliis publicis interfuisse, videtur. Nomen certe suum in actis eorum temporum vix occurrit (79).

Cum circa hæc tempora Russi, more suo (ac fortassis illatas sibi nuper, Carelica Svecorum expeditione, clades ulturi?) Finlandiam nostram hostiliter invasissent, ac *Tavastiam* inprimis, sibi viciniorem, crudeliter vastassent atque perussissent; noster, calamitatis incolarum misertus, partem tributi sibi debiti iis condonasse reperitur: quæ res diuturnam postea inter ipsum ac successores suos, vetera Episcopi jura instaurare nitentes, ab una, & *Tavastos*, hanc concessionem perpetuam fuisse (vel tale debitum sibi nunquam incubuisse) asserentes, ab altera parte, litem peperit. *Quatuor enim Pelles* (*Sciurorum* puto?) aut singulæ familiæ *Tavastorum* (*Röfar*), aut singuli viri adulti, qui arcum tendere atque tractare valerent (*Bogaman*) pendere olim Episcopo quotannis debebant: quod onus a primis usque subjugatæ hujus provinciæ temporibus impositum iis fuisse videtur. Harum pellium *quartam* illis remisisse nostrum constat; qua deinde libertate ad tempora usque *Benedicti* Episcopi, partim (licet haud quiete) fruebantur. Calamitatis, quam *Tavastia* accidisse, ex actis ad hanc pertinentibus litem discimus, *Historici nostri* nullam faciunt mentionem (80); ac probabile

(79) Literis Indulgentiarum, Monachis Sigtunensibus datis, cum *Brynolpho* Scarenfi Episcopo a. 1299 Telgæ subscripsisse, docet *WAL-LINUS Sigt. stant. & cad.* p. 310: Cfr. *Hypomnem. in Chron. Episcoporum Aboënsium a P. Justen consignatum*, Diss. Acad. Præf. JO. BILL-MARK Aboæ a. 1771 ab *El. Reinh. Bergstadio* ed. P. I p. 16.

(80) Vid. *LAGERBRING* de gestis hujus temporis, regnante sc. *BIRGERO*, (Cfr. l. c. III D. p. 2, &c.), Neque Russorum scriptores de

bile est, miseros nostros majores sapius similia expertos esse

hac re quidquam commemorant. Novogrodenses, adjunctis sine dubio Careliis sibi subjectis aut fociis, hujus incurfionis fuisse auctores, verisimile est. Meminit ejus inprimis *Petrus, Archiepiscopus Upsalensis*, in Litteris de lite supra commemorata datis, quarum itaque subjungimus exemplum: "In nomine Domini Amen. Cum anno Ejusdem "MCCCXXX quinto, in profesto beati Olavi Regis & martiris, coram "nobis fratre Petro, Dei gracia Archiepiscopo Upsalensi, in partibus orientalis nostre provincie, videlicet in dyocesi Aboensi visitacionis officium "agentibus, inter venerabilem fratrem nostrum, Dominum Benedictum "Dei gracia Episcopum ibidem, ex una parte, & inhabitatores terre "Tavastie ex altera, *super quadam parte decime Episcopalis sue*, que "vocatur *quarta pellis*, varia questio verteretur: nos super hoc veritatem diligencius inquirentes, invenimus tam per testimoniales quorundam discretorum litteras, quam per confirmationes eorundem & alia viva testimonia, quas & que idem Dominus Episcopus pro sua parte fundanda produxit, sicut alias & sepius coram venerabili patre Domino Olavo felicitis memorie olim Archiepiscopo Upsalensi, predecessore nostro, produxerat, predecessores suos ita eandem quartam pellem sicut alias tres optinuisse diucius pro iure debito & levasse; licet unus ipsorum, bone memorie Dominus Magnus, olim Episcopus ibidem; predicta terra Tavastie per Ruthenos crudeliter devastata, incolis ejusdem pia compassione misertus, eos a predicta pellis exhibicione, de speciali gracia salvoque jure istius & aliorum successorum suorum, ad tempus supportantes dicitur habuisse: quam gratiam tanquam pro jure servare postea voluerunt. Idcirco Dei nomine invocato peritorumque convocato consilio, prefato Domino Episcopo suisque successoribus sepeditam quartam pellem adjudicandam fore perpetuo, auctoritate metropolitana censuimus in hiis scriptis: omnibus & singulis predictam terram inhabitantibus firmiter injungentes, quatenus sibi vel suo certo mandato tam de ista pelle quam de decimis suis, quas Divino & humano iure ac etiam longeva terre consuetudine levare tenetur, cum integritate debita, annis satisfacere singulis non omittant. Datum anno, die & loco supradicto." Testes in hac causa audiri, eadem narrant; inter quos complures, litteris hujusmodi subscripserunt, quas integras adijcimus; "Cum plerisque in Dyocesi Aboensi constitutis satis constet, quod jam ad longum tempus, videlicet ad viginti quatuor annos vel circa, litigatum fuerat super quarta pelle inter venerabiles patres,

esse fata, quorum ad nos nulla tamen memoria pervenit. Ante plene perdomitam Careliam atque Savolaxiam, (atque fortassis inter turbas ipsius belli Carelici) hanc Rus-
 forum irruptionem contigisse credas? (cfr. supra p. 131
 sqq.) Quæ, quo cæterum anno facta sit, non ultra sci-
 mus, nisi quod *Magno* sedente Episcopo, (inter annum
 1291 & 1308?) evenisse constet; adeoque illa quam Bul-

E e

la-

“Dominos videlicet *Magnum & Ragvaldum*. Dei gracia pro tempore
 “Episcopos ecclesie Aboensis, bone memorie; *Benedictumque* ejusdem
 “gracia eidem ecclesie nunc presidentem, ex una parte, & *Tavastos* ex
 “altera, Dicentes quandoque se dictam quartam pellem nunquam exhi-
 “buisse, quandoque autem asserentes dictam pellem per Dominum *Mag-*
 “*num* prefatum, bone memorie, sibi fuisse totaliter relaxatam. Supra-
 “dictus vero venerabilis Pater Dominus *Benedictus*, sicut & predecesso-
 “res sui, Episcopi antedicti suis temporibus petiverunt, ita & nunc i-
 “ste petit, sepe dictam *quartam Pellem sibi reddi, vel Decimas de om-*
 “*nibus per Tavastos* prenominate exhiberi: *Tavastis* autem dicentibus
 “ad neutrum istorum se teneri. Unde pro veritate dicenda & testimo-
 “nio ferendo veritati nos subscripti super hoc specialiter requisiti, bo-
 “na fide & salva conscientia testimonium perhibemus in hunc modum:
 “videlicet quod dicta ecclesia Aboensis & eidem ecclesie presidentes Epi-
 “scopi, qui pro tempore fuerunt, in quiete & pacifica possessione &
 “receptione supra dicte quarte pellis, a tempore cujus in contrarium
 “non extat memoria, fuerunt inconcussi, quousque venerabilis & memo-
 “ratus pater Dominus *Magnus Episcopus*, ob devastacionem & combu-
 “stionem terre *Tavastie* a Ruthenis factam, eandem pellem ad tempus
 “ex gracia relaxavit; quo quidem tempore elapso dictam pellem sibi red-
 “di petiit, sed minime profecit. Quod nos subscripti, ut supra, sigillis
 “nostris presentibus litteris appositis, testificando protestamur. Scrip-
 “tum anno Domini MCCC tricesimo primo. Ego *Olauus* Canonicus
 “prenominate ecclesie Aboensis, *Johannes Lawrencei* Prior Conventus
 “Ordinis Predicatorum, Frater *Johannes Allonis*, ejusdem Conventus.
 “Domini *Eskillus* Curatus Ecclesie *Hatalum*, & *Martinus* Curatus in
 “*Haw*. Item *Trugillus Spincke*, *Siwichinus de Lundis*, *Ragvaldus*
 “*Joansson*. Item *Petrus* Sacerdos Curatus ecclesie de Lund.” Cfr. *Tidn*,
 utg. af et *Sällskap i Åbo*, 1785, Bih. p. 125 -- 129,

la Papæ *Gregorii X* describit (supra p. 127 sqq. commemorata) fuisse recentiore.

Præfatos hujus ætate Episcopi, *Finlandiæ* vel toti vel certis ejus fuisse provinciis, (cfr. supra p. 135 sqq.) novimus, primo *WALDEMARUM*, Regis *BIRGERI* fratrem, quem circa a. 1302 in hac dignitate Patruo suo *Benedicto* successisse, constat (81). Ducem hunc, (quem tamen nec semper nec totam hanc terram in potestate habuisse constat (82)), *Finlandiæ* quicquam emolumenti peperisse, haud scimus; nisi donum quod cum fratre *ERICO* in Testamento suo, Cœnobio & Templo *Aboënsi*, ut multis aliis, promisit, huc referre quis voluerit (83). Tributis autem & exactionibus hanc
ut

(81) Cfr. *LAGERBRING* l. c. P. III p. 6, & p. 9, not. (2).

(82) Ex *Pactione* inter *R. BIRGERUM* & fratres suos a. 1308 inita, (apud *HADORPHIUM Bih. til Biårkda Rätt.* p. 1.) docet Nob. *LAGERBRING* l. c. p. 55 & p. 57 not. (1), *Præfatos* Regis tum *arces Finlandiæ, Aboënses, Tavastburgenses & Wiburgenses*, adeoque totam regionem, sub sua tenuisse potestate. In anni vero 1310 *pactione*, inter eosdem facta, *arx Wiburgensis & Carelia* nominatim Regi tribuntur, reliquis *Finlandiæ* partibus Duci *Waldemaro* concessis. Cfr. *LAGERBRING* ib. p. 80 sq; p. 82 not. (4); p. 89, not. (3); p. 109. Difficile est, rationes harum divisionum semper indagare: sæpe tamen videmus, regiones inprimis limitaneas Reges sibi vindicasse.

(83) *Fratribus Prædicatoribus Aboënsibus* (ut & *Skenningensibus*, &c.) Duces dedisse *XX Marcas pecuniarum*, Templis *XL*, notum est. Vid. *LAGERBRING* l. c. p. 139. & 356 sq. In *Registro Aboënsi* mentio præterea fit *judicii* ab eo facti inter *Ragvaldum* Episcopum Aboënsensem & *Tavastos* de lite famosa *de quarta pelle*, cujus supra not. (80) meminimus, quam secundum rationes Episcopi dedisse, reperitur. Qua de re testis quidam edixit: "Recognosco fide media per presentes, me litteras quas "Dominus *Waldemarus*, felicitis memorie, quondam *Dux Sveciæ*, venerabili patri Domino *Ragvaldo* Dei gratia Episcopo Aboënsi, quondam super quarta pelle contulit, de *Svecia* ad *Tavastos* veraciter re-

ut alias provincias sibi subjectas onerasse, verisimile credas (84).

Deinde *Nicolaum Andree* (Nils Andersson) *Præfectum Finlandiæ* a:o 1303 fuisse, ex Regis *BIRGERI* ad eum litteris discimus, quas post *RICH. VON DER HARDT* edidit *JO. ALB. FABRICIUS* in *Auctario Diplomatum*, *LINDENBROGII Scripturibus rer. Germanicar. Septentrionalium* adjuncto, p. 188. In quibus literis mentio etiam fit Domini *Haraldi*, quondam *Advocati Regii in Tavastia*. Quæ cæterum (admodum vitiose editæ, quas itaque in Appendice curatius exscriptis dabitur) aperte docent, de *Tavastia* excolenda novisque agris & prædiis (vastarum silvarum loco) augenda, eo jam tempore fuisse laboratum; ac Regem earum etiam provinciarum res, quæ ad Duces fratres suos pertinebant, haud nullam gessisse curam (85).

E e 2

An-

“portasse; in quibus Dominus *Waldemar* omnibus ipsis *Tavastis*, “sub optentu gratiæ sue, districte demandavit, ut illam quartam pel-
“lem, de qua diu fuerat litigatum, ipsi Domino Episcopo redde-
“rent & plenarie perhiberent, ipsamque perpetuo adjudicavit sibi
“solvi, prout gratiam dicti Domini Ducis habere vellent inoffensam.
“Has igitur litteras Dominus *Eskillus in Hattalum*, me presente, co-
“ram supradictis *Tavastis*, in *Tavastia* legit & earum sententiam to-
“taliter explanavit: *que postea a Rutenis in curia episcopali Kustu fue-*
“*runt combuste, una cum aliis rebus, videlicet clenodiis & privilegiis*
“*ecclesiæ Aboensis*”. Legitur ibid. Fol. 4; quæ totidem fere verbis, ali-
us testis, *Eskillus ille, Curatus in Hattalum*, confirmat, ib. Fol. 5.

(84) Cfr. *LAGERBRING* l. c. p. 99 sq.

(85) Ducatus enim sui possessione *Waldemarum* jam gavissum fuisse, ex his verbis Regis concludas: *Quare cum fratri carissimo Duci Waldemaro mage proficuum esse dinoscitur, quod terra sua per homines discretos (&) ydoneos excolatur & inhabitetur, quam deserta relinqua-*

Anno denique 1306 *Haraldus Torstani* (Torstensson) *Præfectum* sese *Finlandiæ* appellat (aliud putes quam superiorem illum *Haraldum*?) in litteris, quarum exemplum in *Registro Aboënsi*, Fol. 103 conservatur. (Vid. Tidn. utg. af et Sällskap i Åbo l. c. p. 179 sq.). Quam tamen, cujus nomine rexit, non constat.

Biennio post, (a. 1308) Episcopum nostrum fato functum esse, narrat MESSENIUS; non improbabiler (86). In cujus anni actis prima fit mentio, (quantum nobis hactenus innotuit) *Arcis Aboënsis*; quamvis antiquiorem esse, non dubitemus. Hoc certum est, in tres quasi provincias, pro Arcium munitarum numero, (quibus Rectores illarum præficiebantur, & ad quas tuendas tributa operasque populus conferre debuit), scil. *Aboënses*, *Tavastburgenses* & *Wiburgenses*, his temporibus *Finlandiæ* fuisse distributam (87).

RAGVALDUS, II.

(jj) Anno 1308 aut 1309 hunc *Magno* successisse, narrat MESSENIUS (Sc. T. IX p. 65, T. X p. 13, & T. XV p. 50). RHYZELIUS autem, *Episcop.* p. 330, dicit, *postquam Hem-*
min-

tur, volumus & mandamus itaque, quatenus super præmissis homines prædictos a modo nullatenus molestare velitis &c.

(86) Cum ex narratione testium supra commemoratorum dispaleat, litem de quarta pelle, ultimis *Magni* Episcopi annis exortant, anno 1331 ad viginti quatuor annos vel circa continuatam jam fuisse; ac ex mox adducto pateat testimonio (not. (83)), Ducem *Waldemarum*, qui a. 1317 a fratre suo R. *Birgero* captus fuit, sententiam de eadem lite in favorem *Ragvaldi* Episcopi, qui *Magno* nostro successerat, tulisse: hunc inter a. 1307 & 1317 decessisse, liquet.

(87) Cfr supra p. 135 sq.

*mingus quidam, primum electus & confirmatus, a 1309 aut morte aut alio modo locum vacuum reliquisset, nostrum concordibus suffragiis ad Episcopale vocatum munus fuisse. Quæ omnia unde hauserit, aut quo loco sint habenda, existimare nequeo. Anno demum 1312 Stockholmiæ ab Archiep. Nicolao Catilli consecratum fuisse, porro cum MESSENIO narrat (Sc. X, p. 13), eodemque anno *Castrum Cusstense* (88) a nostro esse conditum; quod tamen non ante a. 1317 absolutum fuisse, ex Auctoris nostri testimonio constat.*

Diligentiæ suæ in munere Episcopali obeundo, quam impense laudat RHYZELIUS (l. c.), nullum præterea documentum novimus, nisi quam in lite componenda, de
E e 3
con-

(88) *Cuustense*, pro *Cuustense*, apud MESSENIUM l. c. mendum esse Typographicum, facile apparet. Villam vero *Kustå* jam antea ad Episcopum pertinuisse Aboënsē, vel ex literis patet *Magni Episcopi* a. 1295 in *Custu* datis, quas *supra* p. 183 not. attulimus. Cumque ex testimoniis pateat nuper laudatis, (p. 214 not. (83)) *Curiam Episcopi Kustu* circa a. 1313 a Ruthenis fuisse captam, qui privilegia ac cennodia Ecclesiæ Aboënsis ibi exusserunt; parum firmo adhuc munimento fuisse septam, credas. Agmen enim prædabundum, quod maritimo advenisse itinere videtur, (*feria secunda Pentecostes Ecclesiam Aboënsē spoliasse*, *Fragm. Palmköldianum* testatur, quo anni tempore per interiorem penetrare terram potuisse, haud est verisimile), *Castrum* diligenter munitum expugnare valuisse, vix putes; nec *Arcem* cepisse *Aboënsē* legimus. Adeoque non nisi ex ligno, ut multa iis temporibus sic dicta *Castra*, Episcopum nostrum ædificasse, existimes; quare *Curiam*, non *Arcem*, testes sæpe commemorati vocant; postea a *Ragvaldi* nostri successoribus ad similem calamitatem arcendam, diligentius munitam, Dubitationem Nob. LAGERBRING (l. c. p. 203) de Arcis hujus ædificatione, a Regia *Aboënsi*, quæ ad Episcopos nunquam pertinuit, diversissimæ, facile tollere licet; & quæ infra dicentur mox diluent. Cfr. TUNELD *Geogr. Sv. P. V* p. 163 & 165 (Ed. V) & RHYZELII *Sveog. Munitæ* p. I & II sq.

contributione cibaria (Matstett) inter Curatos & populum Nylandiæ exorta, adhibuisse supra vidimus (89).

Suo tempore, a. 1316, edictum R. BIRGERI datum fuisse reperimus, pro liberate foeminarum tuenda, quas *Carelii*, communi gentium barbararum more, servarum instar omnes habuisse ac tractasse, hactenus videntur (90); reliquis Finlandiæ incolis ad mitiores sine dubio mores jam tum adductis.

Non multo post, anno videlicet 1318, Russos Finlandiam primo vere invadentes, gravi clade afflixisse, urbemque inprimis Aboensem, Templum Cathedrale, & villam Episcopalem *Kustö* incendio vastasse, atque *Clenodia Ecclesiæ plurima, omnia ejus privilegia*, multaque alia monumenta concremassæ, Auctori nostro suffragantes plures testes affirmant (91). De qua igitur irruptione dubium

(89) Cfr. supra p. 192, not. (56). Ad illustrandam hujus tributi indolem, pertinet *Statutum R. BIRGERI pro Helsingis, de eorum Decimis &c. a. 1297, tertio Idus Julii* scriptum, in Appendice ad Vet. Jus Munic. (*Viärds-Rätt*) ab HADORPHIO editum, p. 7; ubi legitur *Exhibitio cibariorum quæ dicitur Matstett, ter in anno fiat singulis vicibus, de uno pane & edulio, id est Lef & Lefswäll*. Variam autem in variis provinciis ejus fuisse pendendi rationem, constat.

(90) Durius apud Fennos feminas olim habitas, atque venditas maritis fuisse, supra jam docuimus p. 69 sq. Quem morem apud plerasque nationes barbaras Fennici generis, Russis jam subjectas, hodieque vigere ex editis *Itinerariis Academicorum Petropolitanorum* qui Russiæ provincias non ita pridem peragrarunt, satis discimus; quorum loca supra, p. 72 sqq. excitavimus.

(91) *Fragm. Palmshöldianum*, in vita hujus Episcopi Ragvaldi habet; *Ecclesiæ Aboensis a Ruthenis spoliatur, fer. 2 pentecostes, anno (numeri notæ desunt)*. Cfr. Testimonia supra p. 212 not. (80) & p. 214 not. (83) adducta. Neque opus est, cum MESSENIO, inimicis R. BIRGE-

um suboriri nullum Historicis nostris debuit; quam hoc anno vere contigisse, non MESSENIUM tantum, sed Chronici maxime nostri auctoritate demonstrari luculenter posse, videmus (92).

Inter eventus hujus ætatis Fennis tristissimos, merito numerari seditio deberet a *Buggone* quodam excitata, de qua multa habet MESSENIUS (93); nisi jam dudum viri perspicacissimi docuissent, in Smolandia, non in nostra Finlandia, contigisse (94): cui igitur rebellionis varias a MESSENIO lacinias temere adfutas, ægre feras (95).

Quo

¶ I consiliis hunc Rusforum impetum tribuere, qui ad tales sponte suscipiendas expeditiones, ut & præcedentium & subsequen-
tium monumenta docent, satis proni erant. Silentium autem inopis, quæ quidem hæcenus innotuit, Historiæ horum temporum Russicæ, parum momenti trahit. Nec verisimile est, operæ pretium judicasse homines, piratarum omnium hujusmodi expeditionum memoriam posteritati prodere. MESSENIUM autem, qui in *Scondia* (T. X p. 14) modeste, nostrum secutus, Rusforum hanc attigit irruptionem, variis eam in *Chronico Rythm. Finl.* p. 27 circumstantiis augmentem, non moramur; cujus mox verba adferemus ac infirmabimus.

(92) Vid. quæ habet LAGERBRING I. c. p. 149 sq. Cfr. verop. 301.

(93) *Scond.* II, p. 90; X, p. 13. *Chron. Rythm. Finl.* p. 26.

(94) Cfr. LAGERBRING III p. 92 sq, not. (3) & (4), & quos laudat testes. Verisimile est, in *Finvedia* maxime, rebellem hunc turbas movisse, quam regionem *Finlandiæ* aliquando nomine in veteribus monumentis appellari novimus, quali aliquo loco deceptum fuisset MESSENIUM, putamus.

(95) Sic Sc. X p. 13 dicit "MCCCXIII Finnones Syetico, velut intolerabili excussio jugo, Buggonem [nomen non modo non Fennicum, sed quod neque efferre Fenni valent] quendam, ex prisco suorum *prosapia Regum* [quales nulli unquam fuerunt] eligunt Regem; qui mox a Svecis trucidatus fuit, & rebelles ad obedientiam compulsi."

Quo tempore Ecclesiæ Fennicæ noster præfuit *Ragvaldus*,
terræ populique res civiles militaresque administrasse repe-
rimus

Scandiæ autem suæ T. II p. 50 aliam causam addit rebellionis Fin-
landorum, *infustas* nempe *exactiones*. Maxime autem in *Chronico*
Rhythm. Finlandiæ ingenio habenas laxat, ubi & aliis eventis, ad hanc
causam non pertinentibus innectit, & fictis auget circumstantiis, ita
canens:

Jag har läst i en annan bok,
At Finnar wid det Swenska of
Nu wore ledna, och en man
Walde til Kung, Buggo het han;
Af deras gamle Surste: Att,
Mente sig dertil hafwa rätt.
Doch af Kung Birger det Uppror,
Blef strart dämpat utan macht stor.
Buggo med sit anhang slog ödd,
Sinnar blefwo wid förra nöd,
Och gjorde deraf mycket gny,
Om hjelp til Ryßen några fly;
Den Finland åstundar igen,
Ty war hans Krigsmagt icke seu,
Efter han den tråtan hörde
Kung Birger och hans Bröder förde;
Låts hålla med den ena part,
Föll in efter sin gamla art, (1318)
Ödr skada med mord och brand,
Så wäl til fids såsom til land,
Äbo Ryrkior med Stad i kinder
Och Rendameki han upbränder;
Matts Rettelmundesön det infall
Hämnas så Ryßen än minnas skall.

Quæ cujus commatis sint, facile videre licet!